

Alþingi
Erindi nr. P 126/2058
komudagur 25.4.2001

Allsherjarnefnd Alþingis
Nefndarsvið Alþingis
Þórshamri v/Templarasund
150 Reykjavík

Reykjavík 24.apríl 2001.

Alþýðusambandi Íslands hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um atvinnuréttindi útlendinga, 624. mál.

Alþýðusamband Íslands tók þátt í störfum þeirrar nefndar sem frumvarp þetta samdi og stendur heilshugar að þeirri niðurstöðu sem þar fékkst og hvetur til þess að frumvarpið verði samþykkt óbreytt, með þeim réttarbótum sem þar er að finna.

Í upphafi þess nefndarstarfs sem frumvarpið samdi lagði ASÍ fram mótaða stefnu í þessum málaflökki og margt úr henni náði fram að ganga í störfum nefndarinnar. Þar lagði Alþýðusamband Íslands m.a. áherslu á, að við endurskoðun laganna yrði litið til þeirrar reynslu, sem fengist hefði af framkvæmd eldri laga. Af þeirri reynslu mætti m.a. draga þann lærdóm, að nauðsynlegt er að bæta og lagfæra framkvæmd laganna og koma í lög nauðsynlegum stjórnækjum þannig að forðast mætti þau mistök, sem átt hefðu sér stað við fyrri framkvæmd. Taka þyrfti til gagngerrar endurskoðunar verklag fyrir og við útgáfu og atvinnuleyfa. Koma þyrfti á fót hlutlægum úrskurðaraðila, sem tekið gæti á ágreiningi vegna útgáfu leyfa og ágreiningi, sem upp kæmi meðan á notkun leyfanna stendur og leyst úr honum með skjótum hætti. ASÍ telur, að það sé sameiginlegt hagsmunamál aðila vinnumarkaðarins og stjórnvalda, að vel og tryggilega sé staðið að útgáfu atvinnuleyfa og öllu eftirliti með framkvæmd laganna. Þannig verði kjaralegir hagsmunir launafólks best varðir um leið og komið er í veg fyrir, að staða íslenskra fyrirtækja í samkeppni um verklegar framkvæmdir verði önnur og verri en þeirra, sem hingað sækja með erlent vinnuafli.

Þótt stefna ASÍ hafi í meginatriðum náð fram að ganga vill sambandið engu að síður halda henni til haga og kynna fyrir félagsmálanefnd Alþingis. Meginatriði í stefnu ASÍ eru eftirfarandi:

Skýr stefna stjórnvalda.

Stjórnvöld hafi á hverjum tíma skýra stefnu varðandi útgáfu atvinnuleyfa til útlendinga þar sem fram komi hvaða viðmiðum skuli fylgt og hvernig skuli standa að allri framkvæmd. Grunnurinn að slíkri framkvæmd verði lagður í löggjöf um atvinnuréttindi útlendinga.

Stefna stjórnvalda verði áfram grundvölluð á því í meginatriðum, að útgáfa atvinnuleyfa ráðist af því, að ekki sé nægur og hæfur mannaflí fyrir í landinu. Tryggt verði, að þau atvinnuleyfi, sem gefin eru út hafi ekki áhrif á þau kjör, sem eru til staðar hvað þá að þau séu notuð til að skerða þau. Með þeim hætti verða kjör íslensks verkafólks og mannréttindi þeirra útlendinga sem hingað koma til starfa best tryggð.

Skýrar reglur um framkvæmd.

Skýrar reglur gildi um alla framkvæmd við útgáfu atvinnuleyfa og þar verði gætt hagsmuna þeirra sem fyrir eru á vinnumarkaði hvað varðar atvinnumöguleika, atvinnuöryggi, kjör og önnur réttindi. Innflutningur útlends vinnuafls verði þannig ekki til að skerða atvinnumöguleika þeirra sem fyrir eru, leiði til félagslegra undirboða á íslenskum vinnumarkaði eða skekki samkeppnisstöðu íslenskra fyrirtækja í beinni samkeppni við erlend fyrirtæki, sem hingað sækja í verk.

Umsagnarréttur verkalýðshreyfingarinnar.

ASÍ leggur mikla áherslu á, að verkalýðshreyfingin hafi umsagnarrétt um einstakar beiðnir um útgáfu atvinnuleyfa. Þessi umsagnarréttur hefur ekki hindrað framkvæmd laganna og almennt stuðlað að betri framkvæmd þeirra. Á það er jafnframt bent, að einungis er um að ræða umsagnarrétt meðan endanlegt ákvörðunarvald er í höndum stjórnvalda. Umsögn verkalýðshreyfingarinnar er unnin stjórnvöldum að kostnaðarlausu auk þess sem að einstök verkalýðsfélög og sambönd búa yfir mikilvægri þekkingu á aðstæðum á vinnumarkaði hverju sinni. Verkalýðsfélögin hafa beina og milliliðalausa þekkingu um t.d. skil ídgjalda, réttarbrott á starfsmönnum, hvort viðkomandi hafi losað sig við útlent launafólk úr starfi nýverið og sé nú að sækja um fyrir nýjan hóp o.s.frv. Mikið er leitað til félaganna af þessum hópi og þeim veitt þjónusta, sem aftur skilar bæði þekkingu og reynslu, sem ekki er til staðar hjá hinu opinbera. Jafnframt búa félögin oft að góðri þekkingu á verkefnastöðu fyrirtækjanna. Hvaða verkefnum sé að ljúka, hver séu að heffast og hvort fyrirtækið hefur verið að segja upp starfsmönnum undanfarið. Jafnframt þekkja þau oft betur til þess en Vinnumálastofnun og önnur stjórnvöld hvort á hverjum tíma sé til hæfur mannskapur með tilskilda menntun og/eða réttindi og sem er til reiðu sé verkefnum til að dreifa. Ekki síður hafi verkalýðsfélögin glöggt yfirlit um hver séu hin raunverulegu kjör sinna félagsmanna.

Félagsleg undirboð – skökk samkeppnisaðstaða.

Mikilvægt er að taka af öll tvímæli um það, að atvinnuleyfisveiting vegna ráðningar útlendra starfsmanna, hvort heldur er til íslenskra fyrirtækja eða erlendra, byggji á því að greidd séu sömu laun og áskilin sömu réttindi og gilda raunverulega í viðkomandi starfs- eða atvinnugrein hér á landi. Tryggt verði í framkvæmd, að þeir njóti sömu kjara og allra réttinda og þeir sem fyrir eru á vinnumarkaði og verði þannig gert mögulegt að lifa með fullri reisn meðan á dvöl þeirra stendur hér á landi.

Ekki er ásættanlegt, að í ráðningarsamningum sé miðað við og vitnað til þeirra lágmarkskjara, sem kunna að gilda og láta þar við sitja. Slíkt getur leitt af sér tvennt sem hvorutveggja er óviðunandi. Annars vegar félagsleg undirboð þar sem útlent vinnuafli á lágmarkskjörum væri notað til að þrýsta niður kjörum og réttindum, sem í gildi eru á vinnumarkaðinum og hins vegar, að þau fyrirtæki, sem bjóða kjör í samræmi við það sem gildir raunverulega í viðkomandi grein hefðu veikari samkeppnisstöðu en þau fyrirtæki, sem flyttu inn útlent vinnuafli á lágmarkskjörum.

Líta ber einnig til þeirrar staðreyndar, að stór verk eru í meira mæli en áður brotin upp í smærri verk. Þannig hafa litlum og meðalstórum íslenskum fyrirtækjum gefist tækifæri, sem ekki buðust áður til þess að bjóða í verk og verkhluta við stórframkvæmdir. Þessi fyrirtæki eru í beinni samkeppni við erlend fyrirtæki og útlent vinnuafli. Þau hafa mikla hagsmuni af því, að íslensk stjórnvöld standi þannig að málum að þau fyrirtæki, sem hér fá atvinnurekstrarleyfi og þau sem nota við verklegar framkvæmdir útlent vinnuafli sé í hvítetna gert skylt að starfa undir sömu skilyrðum og íslensk fyrirtæki. Þetta á m.a. við skyldur gagnvart launafólki og stjórnvöldum hvað varðar launakjör, aðbúnað, skatta og aðrar skyldur.

Ólögleg vinnumiðlun og fjárplógsstarfsemi.

Spornað verði við ólögmætri og leynilegri atvinnumiðlun, sem felst í því, að einstaklingar hér á landi eða erlendis gera útlendinga, sem hér koma til starfa að féþúfu. Mikilvægt er, að með þessu sé fylgst og gripið í taumana eftir því sem tilefni gefast til.

Skilyrðislaust ber að hafna atvinnuleyfisumsóknum sé rökstuddur grunur um að þær stafi úr slíkri starfsemi og jafnframt, að þeir aðilar verði kærðir, sem uppvísir verða að því að stunda slíka starfsemi.

Upplýsinga- og fræðslustarf.

Þeim útlendingum, sem koma til starfa hér á landi verði kynnt íslenskt samfélag og þær reglur og réttindi, sem gilda á íslenskum vinnumarkaði. Skipaður verði sérstakur samstarfshópur með fulltrúum þeirra opinberu stofnana, sem að málefnum útlendinga koma, verkalyðshreyfingarinnar, samtaka atvinnurekenda og annarra sem málið varðar t.d. Miðstöð nýbúa, samtök nýbúa og samtök sveitafélaga. Hópurinn hafi það verkefni, að fjalla sérstaklega um og vinna að því að auka og bæta upplýsingastreymi til útlendinga á íslenskum vinnumarkaði. Bæði með því að vinna efni og tryggja, að því sé miðlað til þeirra aðila, sem því er ætlað. Þá verði fjallað um hvernig megi samræma og bæta þjónustu við útlendinga, sem leita eftir upplýsingum og aðstoð af ýmsu tagi.

Gerð og efni ráðningarsamninga.

ASÍ telur að ráðningarsamningsform það, sem nú er í notkun þarfnist endurskoðunar. Markmiðið með ráðningarsamningum verði, að þar sé fjallað með skýrum hætti um mikilvægustu þætti ráðningarinnar og réttarstöðu samningsaðila. Þetta á m.a. við um launakjör, vinnutíma og ráðningartíma, ferðakostnað, húsnæði og uppihald og þess gætt, að ákvæði

þessi séu sannanlega í samræmi við ákvæði íslenskra laga og kjarasamninga.

Ráðningarsamningarnir séu undirritaðir af báðum málstaðilum, atvinnurekanda og launamanni og samningurinn útbúinn með þeim hætti, að útlendingurinn hafi m.a. tungumálaforsendur til að skilja efni samningsins.

Hvað varðar eftirlit með ráðningarsamningunum er nauðsynlegt að gerðar verði kröfur um skýra og skilmerkilega útfyllingu þeirra. Jafnframt verður að gera kröfu til þess að skyldur atvinnurekanda varðandi heimflutning starfsmanns, óháð því með hvaða hætti ráðningunni líkur séu afdráttarlausar. Sama gildir hvað varðar skyldur atvinnurekanda til að greiða starfsmanni umsamin laun meðan á ráðningu stendur. Þannig verði fyrirbyggt að atvinnurekandi flytji inn starfsfólk, sem verði nokkurra tekna til framfærslu um lengri eða skemmri tíma vegna t.d. vinnslustöðvunar í fiskvinnslufyrirtækjum eða annarra álíkra ástæðna.

Sjúkratryggingar – ferðakostnaður – tryggingafé.

ASÍ telur að tryggja verði, að atvinnurekendur beri ábyrgð á ferðakostnaði þeirra útlendinga, sem þeir ráða hér til vinnu. Jafnframt verði gert að skilyrði fyrir veitingu atvinnuleyfa, að auk annarra lög- og samningsbundinna trygginga, sjúkratryggi atvinnurekendur starfsmenn sína þar til þeir öðlast rétt til sjúkratrygginga hér á landi.

Í þessu sambandi má benda á þá aðferð, sem stjórnvöld í Evrópu hafa rætt um að taka upp og sem m.a. var kynnt á þingi Evrópusambands byggingamanna 4-5. nóvember 1999. Þar kom m.a. fram, að sum ríki eru farin að ræða um að taka upp "snjallkort" sem atvinnurekendum verði gert skylt að láta launamenn hafa. Á þessi kort á að skrá öll laun og launatengd gjöld viðkomandi launamanns. Í Belgíu er búið að taka upp svona kort í byggingaiðnaðinum fyrir alla erlenda farandverkamenn. Atvinnurekanda er gert skylt að panta svona kort áður en hann ræður útlendan launamann. Það er gert til þess að tryggja, að öll réttindi launamannsins séu í gildi. Ekki síðar en á fyrsta starfsdegi launamanns verður atvinnurekandinn síðan að greiða tryggingargjald (um 50 þúsund kr. fyrir hvern byrjaðan mánuð), sem ætlað er að standa til tryggingar útgjöldum samfélagsins vegna launamannsins, standi atvinnurekandinn ekki við skyldur sínar. Séu allar skyldur efndar er tryggingin endurgreidd.

Réttarstaða skiptinema og maka sem þegar hafa fengið dvalarleyfi.

Hvað varðar réttarstöðu skiptinema og maka einstaklinga sem njóta úrlendisréttar telur ASÍ að eðlilegt sé að horfa til sérstöðu þessa hóps en leggur áherslu á að þær undanþágur sem gera þarf verði vel skilgreindar í lögum þannig að undanþáguheimildir verði ekki notaðar til þess að komast fram hjá öðrum ákvæðum laganna.

Kæruleiðir og eftirlit.

ASÍ telur að brýna nauðsyn beri til þess að inn í lög um atvinnuréttindi útlendinga verði felldar kærueimildir. Mörg þeirra verka

sem erlend fyrirtæki með útlent vinnuafli koma að hér á landi hafa stuttan verktíma. Komi upp ágreiningur um aðbúnað launafólks, kjör þess o.fl. líkt og kom upp fyrir á þessu ári (1999) er með öllu óviðunandi að ekki sé hægt að bregðast við með skjótum hætti.

ASÍ telur rétt að sett verði á fót úrskurðarnefnd með aðild aðila vinnumarkaðarins og stjórnvalda. Þangað megi skjóta hverjum þeim ágreiningi sem rísa kann um túlkun og framkvæmd atvinnurekstrarleyfanna og atvinnuleyfanna, kjör hins útlenda vinnuafils, aðbúnað þess o.fl. og meint brot gegn skyldum atvinnurekanda gagnvart stjórnvöldum. Um verði að ræða skjótvirka lausn þar sem með úrskurði megi m.a. fella úr gildi útgefin leyfi, stöðva notkun þeirra og gera kröfur um tafarlaugar úrbætur.

ASÍ áskilur sér allan rétt til þess að koma síðar á framfæri athugasemdum við einstakar greinar eða frumvarpið í heild, gefist tilefni til þess.

Virðingarfyllst,
f.h. Alþýðusambands Íslands

Magnús M. Norðdahl hrl.,
ASÍ – Vinnuréttarsvið.